

Mariehamn 7 juli 2025

Ålands landskapsregering

registrator@regeringen.ax

Er referens

ÅLR 2025/3317

Matias Pentti

Kontaktperson

Lotta Angergård, verksamhetsledare

Ärende: Remissvar gällande en sammanhållen lagstiftning för behandling av kunduppgifter inom socialvården och hälso- och sjukvården

Rädda Barnen är en politiskt och religiöst obunden organisation som har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag som barnrättsorganisation vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter. Enligt barnkonventionen är alla under 18 år barn.

Lagförslag: <https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/remisser/lagforslag-om-sammanhallen-lagstiftning-behandling-kunduppgifter-inom-socialvarden-halso-sjukvarden>

Bakgrund

Rädda Barnen tackar för möjligheten att lämna synpunkter på lagförslaget om tillämpning av lagen om behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården (FFS 703/2023) på Åland.

Rädda Barnen konstaterar att lagförslaget är omfattande och innebär stora förändringar i hur information hanteras inom hälso- och sjukvården samt socialvården. Samordningen med riket och införandet av Kanta-tjänster är i grunden positivt, men det är avgörande att kunskapen kring barns särskilda behov tillvaratas i det fortsatta genomförandet.

Rädda Barnen väljer att avge ett remissvar, trots att föreningen inte haft resurser att se på helheten ur ett barnrättsperspektiv. Vi vill därför tydligt understryka vikten av att det innan beslut fattas kring lagen och dess implementering görs en genomgång av vilka konsekvenser lagen får för barn ur ett barnrättsperspektiv.

Övergripande synpunkter

Landskapsregeringen lyfter i lagförslaget fram att reformen har positiva effekter för barn. Rädda Barnen delar bedömningen att förbättrad informationsdelning kan bidra till mer samordnad vård och stöd. Landskapsregeringen lyfter inte fram några risker för barn i lagförslaget. Dock ser Rädda Barnen flera risker som inte lyfts tillräckligt tydligt i förslaget. Dessa behöver hanteras för att barn inte ska fara illa på grund av den nya lagstiftningen.

Risker vid direkt åtkomst till uppgifter

Införandet av direkt åtkomst till journal- och klientuppgifter via MittKanta innebär stora förändringar. Det finns en risk att barn eller föräldrar oförberett möts av känslig information utan stöd från personal. Detta kan exempelvis gälla barn i utsatta livssituationer eller vid vårdnadskonflikter.

Rädda Barnen anser att tydliga riktlinjer behövs för hur personal ska dokumentera på ett sätt som är tryggt även om uppgifterna blir direkt tillgängliga. Utbildning för personal inom både social- och hälsovården är avgörande. Personal behöver förstå hur innehåll i journalen kan tolkas av barn och föräldrar och vilka situationer som kräver att åtkomst tillfälligt eller permanent begränsas. Verksamheterna måste ges tid och stöd att utveckla lokala rutiner utifrån barnets bästa.

Barns rätt till information och förståelse

Enligt barnkonventionen har barn rätt att få relevant information om sin vård och sina rättigheter samt information som är anpassad utifrån deras mognad. Rädda Barnen anser att MittKanta-gränssnittet bör anpassas så att även barn kan förstå innehållet.

Professionella som möter barn inom socialvården och hälso- och sjukvården behöver särskild kompetens för att kunna förklara vad visningen innebär på ett sätt som barn förstår.

Dokumentationen bör utformas med barnets perspektiv i åtanke och inte enbart som ett juridiskt dokument eller en formell journaltext.

Minskad flexibilitet riskerar minska barnvänligheten

Lagförslaget innebär att Åland ska använda rikets strukturerade dokument för klientuppgifter inom socialvården. Om vi har förstått rätt minskar det möjligheten att anpassa innehållet till den lokala kontexten och till barns behov. Rädda Barnen anser att Landskapsregeringen behöver säkerställa att barnets perspektiv, barnrättsperspektivet och barnperspektivet beaktas när strukturerade dokumentmallar tas fram eller anpassas. När det inte finns möjlighet att anpassa dokumentens innehåll efter lokala förhållanden finns en risk att informationen blir mindre tillgänglig och svårare för barn att förstå.

Barnets bästa och skydd måste vara vägledande i tekniska lösningar

Barn som lever i skyddade boenden, är placerade inom barnskyddet, lever i konfliktfyllda familjesituationer samt barn med funktionsvariationer är exempel på barngrupper som är särskilt sårbara. För dessa barn måste teknik och reglering säkerställa att ingen obehörig kan få tillgång till deras uppgifter, inte ens föräldrar om det kan skada barnet.

Rädda Barnen anser att sekretesskyddet för utsatta barn måste ges högsta prioritet, både tekniskt och organisatoriskt. Det bör finnas tydliga anvisningar för när åtkomst ska begränsas och hur detta kommuniceras till barn och föräldrar.

Avslutande synpunkter

Rädda Barnen vill understryka vikten av att:

- Lagförslaget kompletteras med en konkret barnkonsekvensanalys som belyser både möjligheter och risker.
 - Genomförandet åtföljs av anpassade utbildningsinsatser, där barnkonventionen utgör grunden för dokumentation och kommunikation.
 - Barns röster tas tillvara i det fortsatta arbetet, till exempel genom att involvera barn i utvecklingen av MittKanta.
-

